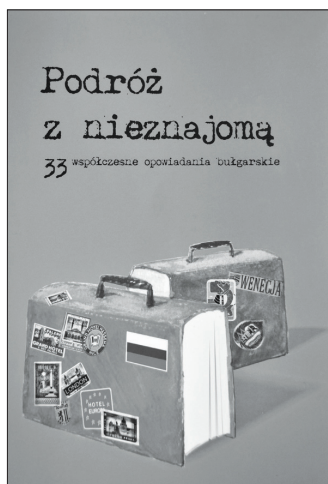

ПЪТЕШЕСТВИЕ БЕЗ РЕЗЕРВАЦИЯ

Podróż z nieznaną. 33 współczesne opowiadania bułgarskie. Rzeszów: Omnibus Press, 2012, 296 стр.

Сред страните, които днес изглеждат най-ласкави спрямо съвременната българска култура, Полша безспорно заема едно от челните места. Обичайния призив за повече актуални български присъствия в европейския културен афиш поляците донякъде компенсират с литературни преводи. За читателите с афинитет към нашия регион имената на Георги Господинов, Алек Попов, Анжел Вагенщайн, Теодора Димова са вече добре познати. Същевременно продължава да е очевидно, че личната стойност на всеки автор от малка държава не може да измести другия проблем: за използването на литературата като визитка на страната (а по тази визитка се търсят информации и за съвременното състояние, и за древното величие на една държава, за национални артефакти и за евентуални туристически контракти). В този смисъл родната литература днес продължава да бъде неделим инструмент на политиката за културна промоция на България. Ето защо литературните антологии, излизащи през последните години,

са натоварени с функции, които Боян Пенев, Дора Габе или строителите на социалистическото изкуство най-вероятно биха отхвърлили безапелационно, но днес изглеждат абсолютно естествени.

Текстовият формат, най-подходящ за литературен износ в момента, е безспорно късата проза. През 2007 г. във Варшава бе издаден сборникът „Човекът с много имена“, дело на млади познански българисти под ръководството на Галя Симеонова-Конах, съдържащ разкази от деветима български автори. Пет години по-късно в сходен формат излиза антологията „Пътуване с непозната“. Този път „виновниците“ за изданието са от Люблинския университет, а всеки от единадесетте прозаисти (Елена Алексиева, Емил Андреев, Кристин Димитрова, Деян Енев, Георги Господинов, Ангел Игов, Алек Попов, Палми Ранчев, Оля Стоянова, Силвия Томова и Емануил Видински) е включен с по три свои представителни разкази. Елегантното оформление се допълва от портретите и кратките бележки за авторите. Несъмнено, новата антология разширява обхвата от творци и теми на предходното издание, но и продължава да се вписва в контекста, в който новата българска литература си пробива път към полския читател.

Идеята за антологията започва от университетските аудитории, където в продължение на няколко семейства студентите дискутират, превеждат и редактират съвременни български художествени творби под ръководството на Албена Вачева и Мариола Мостовска. С издаването на книгата се заема Богдан Бискуп, собственик на издателство „Omnibus Press“ от гр. Жешув и съредатор на тома, а материалната подкрепа е осигурена – съвсем емблематично – от културни и бизнес институции, функциониращи като мост между двете държави: Българския културен институт във

Варшава, полската фирма „Royal“ и самия Научен кръжок на студентите българисти на Люблинския университет „Мария Кюри-Склодовска“.

Независимо от това, дали ни харесва, съществуването на днешната българска литература в Полша (не само издаването, но изграждането на по-траен интерес към нея) зависи и от естетически, и от туристически причини. Полските предразсъдъци спрямо съвременна България произтичат както от незабравеното социнало, така и от мощния вакуум в следващите години, разхлабван периодично от не особено ласкави материали и откровено нелицеприятни снимки в пресата. Действително, задържането на полския поглед към културна България днес изисква решително отгласване от ликовете на Живков, търговците с анцузи и безгрижно горещия пясък. В своя предговор А. Вачева отбелязва крайната цел на антологията: постигнат е „динамичен, колоритен и многоаспектен образ на съвременна България и нейните жители“.

Да не се заблуждаваме – и за редовия консуматор, и за интелегента днес България продължава да бъде малка и екзотична страна, обрасла от стереотипи. Борбата за адекватен възприемател на българското преминава през задължително провокиране на негативните клишеета, които (основателно или не) възплащаваме дори като пълноправен член на Обединена Европа. Затова съм убеден, че подходът в „Пътуване с непознатата“, както и в предходната „Човекът с много имена“, е напълно обоснован, що се отнася до очертаването на един друг облик на балканското.

Прави впечатление, че обединителна нишка в мисловните приближавания към българското продължава да бъде метафората на пътя и пътуването (със също така обоснованите асоциации за загадъчност и дискретен еротизъм). В антологията това е подчертано на тематично и графично-художествено равнище. Концептът е с двойна насоченост: пътуват българите, но за да може полякът действително да разбере частца от нашата реалност, той също ще трябва да предприеме едно непланира-

но интелектуално пътуване към онова, което предлага днес България отвъд рекламните брошури. Самите разкази разчитат на увлекателен сюжет и изказ, които обаче категорично отхвърлят лековатостта на „екскурзионното“ четиво. Може би именно в това се състои най-голямата провокация към полския читател – да хвърли поглед върху една несвойска реалност отвъд конотациите за задължителна безгрижност и балканска безцеремонност.

Академичната закуска на антологията съвсем не е случайна. В последните години Полша се открие като страна, поддържаща жив и разнопосочен научен интерес към България в няколко университетски центъра. В този смисъл днес се води и борба за ново поколение преводачи, способни да се ориентират не само в езиковите, но и в широките културни различия и тънкости, видими в диалога между двете страни. Мисля, че в момента подобна антология не би могла да се издаде в Полша без въвличане на студентите и академичните среди. Особено радващ пък е фактът, че един от преводачите в „Пътуване с непознатата“ – Малгожата Марчак – вече е преподавателка по български език в Люблинския университет.

Антологията „Пътуване с непознатата“ е поредният аргумент, подкрепящ тезата, че българското все още има немалък потенциал да привлича чуждите погледи въпреки условията и условностите на съвременната ситуация. Друг е въпросът доколко и по какъв начин родният академичен, културен и бизнес елит се възползва от този интерес.

КАМЕН РИКЕВ